

NAUCZYCIELSKIE I UŚWIĘCAJĄCE ZADANIE KOŚCIOŁA

KOŚCIÓŁ I PRAWO 6(19) 2017, nr 2, s. 143-161

<http://dx.doi.org/10.18290/kip.2017.6.2-11>

Dawid Lipiński

UDZIAŁ WIERNYCH ŚWIECKICH W MISJACH *AD GENTES* WEDŁUG KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

Działalność misyjna Kościoła jest jego istotnym zadaniem. Wspólnota ta ze swej natury jest misyjna, na co wielokrotnie zwracali uwagę Ojcowie Soboru Watykańskiego II podczas prac nad dekretem o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes Divinitus*¹. Nauczanie *Vaticanum II* na temat działalności misyjnej wspólnoty Kościoła zostało następnie zawarte w motu proprio *Ecclesiae Sanctae*² i w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.³

Udział wiernych świeckich w misjach *ad gentes* wiąże się z nowym spojrzeniem na świeckich, w głównej mierze wypracowanym przez Sobór Watykański II oraz posoborowe nauczanie Magisterium Kościoła. Dostrzeżono i podkreślono, iż cały Kościół jest ze swojej natury misyjny, a zatem

MGR LIC. DAWID LIPIŃSKI – doktorant, Katedra Prawa Polskiego i Międzynarodowego, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: dawid.lipinski.23@gmail.com

¹ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de activitate missionali Ecclesiae *Ad gentes Divinitus* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 947-90; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 433-71 [dalej cyt.: AG], nr 2.

² Paulus PP. VI, Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur (6.08.1966), AAS 58 (1966), s. 757-87; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 138-55.

³ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

każdy, kto do tego Kościoła należy jest odpowiedzialny za działalność o charakterze misyjnym. Celem artykułu będzie przedstawienie zadań osób świeckich w zakresie działalności misyjnej. Dlatego też zostaną przeanalizowane podstawowe prawa i obowiązki świeckich dotyczące misji *ad gentes* zawartych w KPK/83, a także będzie scharakteryzowana specyfika posłannictwa świeckich do apostołstwa i ewangelizacji realizowanego poprzez ich udział w potrójnej misji Chrystusa: Proroka, Kapłana i Króla.

1. POJĘCIE MISJI AD GENTES

Misje *ad gentes* to ewangelizacja skierowana „do narodów”, którą można identyfikować z działalnością misyjną. Czyni to do pewnego stopnia już w samym tytule, a następnie także w swojej treści soborowy dekret o działalności misyjnej Kościoła. Poprzez działalność misyjną Ojcowie Soboru określili: „specjalne przedsięwzięcia, które wysłani przez Kościół głosiciele Ewangelii, idąc na cały świat, podejmują celem wykonywania zadań głoszenia Ewangelii i zakładania Kościoła wśród narodów lub grup społecznych, jeszcze nie wierzących w Chrystusa” (AG 6). Ustawodawca w KPK/83 „definicji” misji *ad gentes* nie podaje, natomiast dekret nie tylko definiuje, ale i precyzyjnie działalność tę analizuje⁴.

Zadaniem misji *ad gentes* jest prowadzenie działań ukierunkowanych na głoszenie Bożego Słowa pośród ludzi, do których to Słowo jeszcze nie dotarło. Jest to również nauczanie tych, którzy zetknęli się już z Bożym Słowem, ale potrzebują jego dogłębnego wyjaśnienia. Ze strony przepowiadających wyjaśnianie to wymaga z kolei przygotowania teologiczno-katechetycznego. Misje to działania, w ramach których Kościół posyła osoby celem przepowiadania Bożego Słowa – zarówno kapłanów, jak i wiernych

⁴ O misjach *ad gentes* w duchu nauki Soboru Watykańskiego II papież Jan Paweł II napisał: „Jest to jedna jedyna misja, mająca to samo źródło i cel, ale w jej obrębie istnieją różne zadania i działania. Przede wszystkim istnieje działalność misyjna, którą nazywamy misją *ad gentes* w nawiązaniu do soborowego Dekretu; chodzi tu o podstawową działalność Kościoła, zasadniczą i nigdy nie zakończoną. Kościół bowiem nie może uchylać się od stałej misji niesienia Ewangelii ludziom, milionom mężczyzn i kobiet, którzy do tej pory nie znają Chrystusa, Odkupiciela człowieka. Właśnie to jest zadaniem specyficznie wybitnie misyjnym, które Jezus powierzył i codziennie na nowo powierza swojemu Kościołowi”, zob. Ioannes Paulus PP. II, *Litterae encyclicae de perenni VI mandati missionalis Redemptoris missio* (7.12.1990), AAS 83 (1991), s. 249-340; tekst polski w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2005, s. 511-616 [dalej cyt.: RM], nr 31.

świeckich [Domaszk 2003, 105, 122]. Zadaniem tych osób jest budowanie Kościoła wśród narodów (*ad gentes*) i nauczanie jego podstawowych prawd wiary. Adresatami tych działań są mieszkańcy terenów misyjnych, czyli miejsc, w których wpływ wspólnoty Kościoła jest niewielki, a Ewangelia nie „zakorzeniła się” jeszcze w ludzkiej świadomości. Papież Paweł VI w adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi*⁵ napisał, że są to miejsca zamieszkałe przez społeczności, których kultura nie została jeszcze wzbogacona Ewangelią oraz prawdą o Objawieniu (nr 18-20). Działalność misyjna Kościoła nie ma bowiem ściśle określonego zasięgu terytorialnego. Z Boskiego posłannictwa i na jego mocy misje *ad gentes* pozbawione zostały wszelakich ram i granic (RM 37). Papież Jan Paweł II wskazał trzy główne obszary, na których działalność misyjna powinna być prowadzona: tradycyjne tereny misyjne uznane za takie przez Stolicę Apostolską, nowe aglomeracje miejskie i inne duże skupiska ludzi oraz środki masowego przekazu i media (RM 37). Tak zdefiniowane kręgi misji *ad gentes* stanowią pewnego rodzaju rozwinięcie i dostosowanie nauki Soboru Watykańskiego II do zmieniającego się świata [Domaszk 2010, 21-40].

Realizatorami dzieła misyjnego są misjonarze (kan. 784). Za takich ustawodawca kodeksowy uznaje osoby, które kompetentna władza kościelna posłała na tereny misyjne z zadaniem głoszenia Ewangelii. Misjonarzem może być osoba duchowna, członek instytutu życia konsekrowanego albo stowarzyszenia życia apostolskiego, bądź też wierny świecki. Osoby przynależące do instytutów życia konsekrowanego „na mocy swej konsekracji”, powinny wykazać się wyjątkowym zaangażowaniem w działalność misyjną „w sposób właściwy ich instytutowi” (kan. 783). Podobnie i wierni świeccy, przez wzgląd na im właściwe powołanie i rolę, jaką odgrywają w konsekracji świata, powinni ze szczególną właściwą im troską działać na rzecz misji wśród narodów [Dyduch 1985, 71]⁶.

Działalność misyjną może pełnić tylko ten, kto został do tego zadania powołany (EN 59). Sam Bóg wybiera i powołuje tych, którzy w Imię Jego i Kościoła będą głosić Ewangelię i to On sam kieruje ich słowami i czynami: „zadanie ewangelizujący nie jest najwyższym sędzią swojej czynności ewangelizacyjnej, działającym wedle własnego osądu, wedle własnej zdolności i własnych motywów, lecz winien pełnić ją z zachowaniem łączności z Kościołem

⁵ Paulus PP. VI, Adhortatio apostolica ad Episcopos, Sacerdotes et Christifideles totius Catholicae Ecclesiae: de Evangelizatione in mundo huius temporis *Evangelii nuntiandi* (8.12.1975), AAS 68 (1976), s. 5-76 [dalej cyt.: EN].

⁶ Zob. także: Acta Synodalia, t. III, cz. 1, s. 275, 285; por. Lipiński 2016.

i jego pasterzami” (EN 60). Prowadzoną przez misjonarzy działalność misyjną *ad gentes* koordynuje Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów⁷.

2. DZIAŁALNOŚĆ MISYJNA W KODEKSIE PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

Działalności misyjnej Kościoła ustawodawca poświęcił w KPK/83 odrębny tytuł. Systematyka taka nie była obecna w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r.⁸, a główną inspiracją był dekret Soboru Watykańskiego II o działalności misyjnej Kościoła.

W pierwszym spośród kanonów Tytułu II „Misyjna Działalność Kościoła”, zawartego w Księdze III zatytułowanej „Nauczycielskie Zadanie Kościoła”, wyraźnie odwołano się do nr. 35 soborowego dekretu [Retamal 2002, 161-63; Tejero 2011, 602] stwierdzając: „Ponieważ cały Kościół jest ze swej natury misyjny, a dzieło ewangelizacji winno być uznane za fundamentalny obowiązek Ludu Bożego, stąd wszyscy wierni, świadomi swojej odpowiedzialności, winni wносить swój udział w dzieło misyjne” (kan. 781). Ustawodawca wyszczególnił trzy zagadnienia, których treść normatywną rozwinął w następnych kanonach: misyjna natura Kościoła, obowiązek ewangelizacji i partycypacja w dziele misyjnym [Retamal 2002, 161-62]. Treść cytowanego kanonu wskazuje na powszechne powołanie do działalności misyjnej, a sama działalność ujęta jest w nim w kategorii fundamentalnego obowiązku całego Ludu Bożego, a więc i wiernych świeckich. Działalność misyjna ma dokonywać się na miarę świadomości i odpowiedzialności właściwej każdemu członkowi wspólnoty Kościoła (kan. 212 § 1; kan. 652 § 3). Doprecyzowanie tego, co właściwe osobom obdarzonym tak różnymi powołaniami we wspólnocie wierzących w zakresie działań na rzecz misji, odnaleźć można w dekrecie soborowym (AG 35-41) [Retamal 2002, 163].

Ustawodawca kodeksowy stanowi, że „kierownictwo oraz koordynacja poczynań i działań, związanych z dziełem misyjnym i współpracą misjonarską, należy do Biskupa Rzymu oraz Kolegium Biskupów” (kan. 782).

⁷ Do kompetencji wspomnianej Kongregacji należy także „wzbudzanie powołań misyjnych pośród duchownych, zakonników i świeckich oraz odpowiednie rozdzielanie misjonarzy”, zob. Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor Bonus* (28.06.1988), AAS 80 (1988), s. 841-912; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 217-57 [dalej cyt.: PBJ], art. 85-92.

⁸ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.

Stwierdzenie to jest odzwierciedleniem tekstu zawartego w soborowej konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*⁹, w której Ojcowie soborowi podkreślili, iż troska o głoszenie Ewangelii na całym świecie należy do Kolegium Biskupów¹⁰. Jednym z zadań Kolegium Biskupów jest pobudzanie świadomości odpowiedzialności za działalność o charakterze misyjnym, o której stanowi ustawodawca w kan. 781. Pobudzanie tej świadomości w Kościołach partykularnych należy do poszczególnych biskupów, którzy na terytorium własnej jurysdykcji „winni okazywać szczególną troskę o dzieło misyjne, zwłaszcza poprzez podejmowanie, rozwijanie i podtrzymywanie inicjatyw misyjnych” (AG 20; kan. 782 § 2)¹¹. Władzę, o której w kan. 782 § 1, Biskup Rzymu wraz z Kolegium Biskupów sprawuje za pośrednictwem Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów. Do niej należy kierowanie działalnością ewangelizacyjną oraz jej koordynowanie na całym świecie, w tym na terenach misyjnych (PB 85). Kongregacja czyni to za pośrednictwem Papieskich Dzieł Misyjnych, tj. Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary, Papieskiego Dzieła św. Piotra Apostoła, Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci i Papieskiej Unii Misyjnej Duchowieństwa (PB 91) [Tejero 2011, 602].

Zarówno dokumenty soborowe, jak i konstytucja apostolska *Pastor Bonus* umożliwiają Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów działalność nie tylko na płaszczyźnie konkretnej aktywności misyjnej, począwszy od czynności decyzyjnych poprzez administrację, ale także na płaszczyźnie wykonywania poszczególnych czynności związanych z działalnością ewangelizacyjną w danym miejscu i czasie [Retamal 2002, 165]. Kongregacji powierza się także zadania na płaszczyźnie naukowo-badawczej i dydaktycznej, mające na celu wspieranie badań z zakresu teologii, duchowości i duszpasterstwa misyjnego (PB 86), a także kształcenia duchowieństwa diecezjalnego i katechistów na terytoriach sobie podległych (PB 88 § 2).

⁹ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, s. 104-63 [dalej cyt.: LG].

¹⁰ „Poszczególni biskupi, o ile im na to pozwala wykonywanie własnego urzędu, obowiązani są współpracować ze sobą i z następcą Piotra, któremu w sposób szczególny powierzony został wzniosły urząd szerzenia imienia chrześcijańskiego”. Współdziałanie to ma na celu m.in., „aby wzrastała wiara i światło prawdy zajaśniało wszystkim ludziom” (LG 23).

¹¹ Zgodnie z dekretem soborowym, Kościoły partykularne powinny uświadamiać sobie, że tak jak cały Kościół powszechny, także i one są powołane do działalności misyjnej, zob. ES 4; *Congregatio pro Gentium Evangelizatione, Instructio de cooperatione missionali* (1.10.1998), AAS 91 (1999), s. 306-88, nr 10.

Ustawodawca kodeksowy stanowi: „misjonarze, a więc ci, którzy są posyłani przez kompetentną władzę kościelną do podejmowania dzieła misyjnego, mogą być dobierani z terytoriów misyjnych lub spoza nich, spośród kleru diecezjalnego lub członków instytutów życia konsekrowanego, albo stowarzyszeń życia apostołskiego, albo spośród innych wiernych świeckich” (kan. 784). Osoba staje się misjonarzem nie poprzez przynależność do stanu duchownego czy świeckiego, czy też zamieszkanie na terenie misyjnym, ale poprzez powierzenie tej osobie dzieł o charakterze misyjnym przez kompetentną władzę kościelną i podjęcie się przez nią wykonania wspomnianych działań. Powierzając zadania konkretnym osobom, władza kościelna będzie miała na uwadze status prawny tej osoby na forum prawa kanonicznego i wynikające z tej możliwości działania. Świadomość zakresu możliwości działania, wynikające z jej statusu prawnego, powinna mieć także konkretna osoba (kan. 783)¹².

W kan. 785 ustawodawca odniósł się tylko i wyłącznie do osób świeckich, stanowiąc, iż „do realizacji dzieła misyjnego powinni być zaangażowani katechiści, a więc wierni świeccy odpowiednio przygotowani i wyróżniający się życiem chrześcijańskim”. Ustawodawca w KPK/83 nie determinuje, czy mają oni pochodzić z terenów misyjnych. Wyraźnie odróżnia on jednak katechistów od misjonarzy, stwierdzając: „Pod kierunkiem misjonarza zajmują się oni przekazywaniem nauki ewangelicznej, organizowaniem życia liturgicznego i prowadzeniem dzieł charytatywnych”. Istotą tej posługi jest świadectwo życia osoby świeckiej, codziennej pracy i wierności Ewangelii.

W celu właściwego wykonywania swoich zadań konieczna jest formacja „w przeznaczonych do tego szkołach, a gdy takich nie ma, pod kierunkiem misjonarzy” (kan. 785 § 2). Biorąc pod uwagę specyfikę pracy na terenach misyjnych przygotowanie katechistów różni się od przygotowania katechetów, o których w kan. 780 [Tejero 2011, 604]. Na wagę tego zagadnienia zwróciła również uwagę Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów, wydając 3 grudnia 1993 r. podręcznik dla katechistów pt. *Guida per i catechisti*¹³.

W kolejnych kanonach tego tytułu ustawodawca traktuje o takich kwestiach, jak: etapy prowadzonych misji *ad gentes* (kan. 786), dialog misjona-

¹² Ustawodawca w kanonie tym stanowi o zobowiązaniu do szczególnego udziału w działalności misyjnej członków instytutów życia konsekrowanego na mocy samej konsekracji, w sposób właściwy ich instytutowi.

¹³ Congregazione per l’Evangelizzazione dei Popoli, *Guida per i catechisti. Documento di orientamento in vista della vocazione, della formazione e della promozione dei catechisti nei territori di missione che dipendono dalla Congregazione per l’Evangelizzazione dei popoli*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1993.

rzy z niechrześcijańską ludnością zamieszkującą terytoria misyjne (kan. 787), określenie statusu prawnego katechumenów (kan. 787), kompetencje biskupa diecezjalnego na terenach misyjnych (kan. 790). Wskazane również zostały zadania powierzone diecezjom na rzecz działalności misyjnej *ad gentes* (kan. 154) oraz konieczność wsparcia przez biskupa osób przyjeżdżających z terenów misyjnych w celu podjęcia pracy lub rozpoczęcia edukacji (kan. 792; kan. 791, 4°) [Tejero 2011, 608].

3. WIERNY ŚWIECKI W UJĘCIU KODEKSOWYM

Wiernymi (*Christifideles*) są te osoby, które „poprzez chrzest zostały wszczępione w Chrystusa, ukonstytuowani Ludem Bożym i stawszy się z tej racji na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego posłannictwa Chrystusa, zgodnie z własną każdego z nich pozycją, są powołani do wypełniania misji, jaką Bóg powierzył pełnić Kościołowi w świecie” (kan. 204 § 1). Fakt przyjęcia chrztu sprawia, że osoba ochrzczona, w wymiarze prawnym, nabywa osobowość prawną w Kościele. Tym samym staje się podmiotem tego prawa z właściwymi chrześcijaninowi prawami i obowiązkami.

Wymieniając skutki teologiczne chrztu, w kan. 204 ustawodawca wspomina o inkorporacji do Kościoła postrzeganego jako wspólnota „Ludu Bożego” i uczestnictwo w potrójnym zadaniu Chrystusa i Kościoła: kapłańskim, prorockim i królewskim¹⁴. Wszyscy chrześcijanie są uczestnikami tego potrójnego zadania, ale każdy „na swój sposób” i „zgodnie z własną każdego z nich pozycją”. Te teologiczne skutki chrztu mają także swój wymiar prawny w postaci pluralizmu form realizacji posług, do wypełniania których uzdalnia ich przyjęty chrzest. Pluralizm ten wynika z posiadanych charyzmatów, przyjęcia konkretnych sakramentów, złożenia profesji zachowania rad ewangelicznych, przyjęcia urzędu kościelnego na drodze misji kanonicznej [Krukowski 2005, 17].

Pluralizm form ustawodawca determinuje m.in. w kan. 207, zgodnie

¹⁴ Sobór Watykański II wielokrotnie podkreślał szczególną rolę wiernych świeckich we wspólnocie Kościoła (m.in. w dekrecie *Apostolicam actuositatem*). Ojcowie soborowi zwracali uwagę, że wspólnota Kościoła realizuje się jednocześnie w wymiarze przyrodzonym i nadprzyrodzonym, tworząc swoistą *communio*, tajemnicę współlistnienia Boga z ludźmi we wspólnocie Jego ludu. Szerzej zob. Sobański 1973, 3-15; Tenże 1975a, 260; Tenże 1975b, 3-24; Tenże 1978a, 39-60; Tenże 1978b, 373; Dyduch 1985, 13.

z którym z ustanowienia Bożego (*institutio Divina*) wśród wiernych Kościoła wyróżnia się świętych szafarzy, nazywanych w prawie duchownymi, pozostałych zaś nazywa się świeckimi. Spośród jednych i drugich wywodzą się wierni, którzy na drodze profesji rad ewangelicznych, przez śluby lub inne uznane i zatwierdzone przez Kościół święte więzy w sposób szczególny poświęcają się Bogu i w ten sposób pomagają Kościołowi w wypełnianiu jego zbawczej misji. Dlatego też wyróżnia trzy kategorie wiernych, określane w literaturze jako „stany życia” w Kościele.

W związku z powyższym wiernym świeckim jest osoba, która nie przyjęła święceń. Podział na duchownych i świeckich nie narusza wyrażonej w kan. 208 zasady równości wszystkich wiernych chrześcijan co do ich godności i działania¹⁵. Działanie to, polegające na współpracy w budowaniu Ciała Chrystusowego¹⁶, dokonuje się w wypadku każdego wiernego „zgodnie z własną pozycją i zadaniem” (kan. 204).

Ustawodawca w kan. 207 stanowi także o stanie życia konsekrowanego, który nie jest stanem trzecim, a więc takim, który wyklucza przynależność do stanu duchownego czy świeckiego. Do stanu tego należeć mogą osoby wywodzące się zarówno ze stanu duchownego, jak i świeckiego. Dlatego też wierni świeccy, tj. ci, którzy nie przyjęli święceń, to osoby, które – w potocznym rozumieniu znaczenia tego słowa – nie należą do stanu życia konsekrowanego oraz te, które do tego stanu należą¹⁷. Tę różnorodność stanów (przynależność do stanu życia konsekrowanego i brak tej przynależności) należy brać pod uwagę analizując rolę wiernych świeckich w działalności misyjnej Kościoła.

¹⁵ Równość wszystkich wiernych chrześcijan wynika „z racji odrodzenia w Chrystusie” (kan. 208). Wszyscy ochrzczeni posiadają zatem taką samą godność dzieci Bożych oraz braci i siostr w Chrystusie, w Tym, który przychodząc na świat jako człowiek postawił siebie samego na równi z innymi, którzy zapragną być wierni Jego nauce, zob. Beyer 1969, 38; Pasternak 1974a, 43-46; Tenże 1974b, 32-33; Dyduch 1985, 35.

¹⁶ Rok po zakończeniu II wojny światowej papież Pius XII w przemówieniu do kardynałów podkreślił, iż świeccy nie są częścią bierną Ludu Bożego, ale aktywną. Taką, która powinna uświadomić sobie, iż nie tylko należy do Kościoła, ale sama jest tym Kościołem. Nauczał, że świeccy zajmują miejsce w pierwszych szeregach Kościoła, zob. Pius PP. XII, *Allocutio ad emos ac Revmos Pastres Cardinales recenter creatos* (20.02.1946), AAS 38 (1946), s. 149.

¹⁷ Przynależność do stanu życia konsekrowanego może realizować się poprzez inkorporację do instytutu życia konsekrowanego oraz do stowarzyszenia życia apostołskiego, zob. Krukowski 2005, 21-22.

4. SZCZEGÓLNE POWOŁANIE ŚWIECKICH DO EWANGELIZACJI

Wszyscy członkowie Kościoła, „świadomi swojej odpowiedzialności, winni wnieść swój udział w dzieło misyjne” (kan. 781). Chodzi więc nie tylko o osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność misyjną Kościoła, tj. misjonarzy (kan. 784) i katechistów (kan. 785), ale także osoby, które mogą wspierać dzieła ewangelizacji w sposób pośredni, na terenach uznanych za misyjne, jak i na tych, które takiego statusu nie posiadają¹⁸. „Nieliczone okazje nadarzają się świeckim do uprawiania apostołstwa w zakresie szerzenia Ewangelii i uświęcania. Sam przykład chrześcijańskiego życia i dobre uczynki spełniane w duchu nadprzyrodzonym mają już siłę przyciągania ludzi do wiary i do Boga”¹⁹.

Ojcowie soborowi wyraźnie stwierdzają, że „nigdy nie może zabraknąć w Kościele apostołstwa świeckich, które wypływa z samego ich powołania chrześcijańskiego” (AA, Wstęp). Celem dekretu o apostołstwie świeckich jest wyjaśnienie istoty apostołstwa świeckich, jego charakteru i różnorodności, a także wyłożenie jego podstawowych zasad oraz wskazówek w celu jego skutecznej realizacji w życiu codziennym. Zasady te miały „posłużyć za normę przy rewizji prawa kanonicznego w kwestiach dotyczących apostołstwa świeckich” (AA, Wstęp).

W konsekwencji w kan. 225 ustawodawca stwierdza: „świeccy na równi ze wszystkimi wiernymi przez chrzest i bierzmowanie są przeznaczeni przez Boga do apostołstwa” (AA 2). Dlatego też mają „ogólny obowiązek i zarazem prawo współpracować – czy to indywidualnie, czy też zrzeszeni w stowarzyszeniach – ażeby Boże przepowiadanie zbawienia było poznane przez wszystkich ludzi na całym świecie i przez nich przyjęte. Ten obowiązek spoczywa na nich w sposób szczególny w tych okolicznościach, w których tylko przez nich ludzie mogą usłyszeć Ewangelię i poznać Chrystusa” (kan. 225). Okoliczności takie występują w pracy na terenach misyjnych, gdzie albo brak świętych szafarzy, bądź szafarze ci potrzebują pomocy w zakresie prac, które wydają się bardziej właściwe stanowi świeckiemu. Zakres możliwości działania świeckich jest bardzo szeroki i zróżnicowany. Zgodnie z kan. 225

¹⁸ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in mundo Christifideles laici* (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 393-521 [dalej cyt.: ChL], nr 6.

¹⁹ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de apostolatu laicorum Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837-64; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, s. 377-401 [dalej cyt.: AA], nr 6.

§ 2, „zgodnie z własną pozycją”, jaką zajmuje każdy z nich w porządku doczesnym może ten porządek „przenikać i udoskonalać duchem ewangelicznym, dając w ten sposób (...) w wykonywaniu świeckich funkcji szczególne świadectwo Chrystusowi”. Wydaje się, że powyższe sformułowanie bardzo dobrze oddaje specyfikę powołania świeckich w dziele przepowiadania zbawienia.

5. UDZIAŁ ŚWIECKICH W DZIAŁALNOŚCI MISYJNEJ

Ustawodawca w kan. 781 stanowi o fundamentalnym obowiązku całego Ludu Bożego w wspieraniu Kościoła w jego dziele ewangelizacji²⁰. Nie precyzuje jednak form wspomnianej działalności wiernych. Czynią to natomiast Ojcowie soborowi w dekrecie o działalności misyjnej Kościoła, w którym w rozdziale VI pt. „Współpraca” przeanalizowane zostały sposoby działania w tym zakresie wszystkich wiernych (AG 36) oraz poszczególnych wiernych realizujących powołanie do życia w stanie duchownym (AG 38-39), w instytutach zakonnych (AG 40) i jako osoby świeckie żyjące poza tymi instytutami (AG 41). Odnośnie do instytutów oddanych życiu kontemplacyjnemu, Ojcowie Soboru wskazali na znaczenie modlitwy, uczynków pokutnych i cierpienia w nawróceniu dusz, a także potrzebę zakładania domów na terenach misyjnych. Instytuty zaś oddane życiu czynnemu zachęcili do zaangażowania się, jeśli do tej pory tego nie uczyniły, w działalność misyjną Kościoła. W odniesieniu do wiernych świeckich nierealizujących chrześcijańskiego powołania w ramach instytutów zakonnych stwierdzili: „Ludzie świeccy współpracują w dziele ewangelicznym Kościoła i uczestniczą w jego zbawczym posłannictwie jako świadkowie i jako żywe narzędzia, zwłaszcza jeśli powołani przez Boga – zostaną do tej pracy przyjęci przez biskupa” (AG 41). W krajach uznawanych za chrześcijańskie wierni ci budzą powołania misyjne we własnym środowisku (rodzynie, stowarzyszeniach katolickich, szkołach) i okazują różnego rodzaju pomoc krajom misyjnym i osobom bezpośrednio zaangażowanym w działalność misyjną. Świeccy zaś przebywający na terytorium krajów misyjnych mogą wspierać tę działalność m.in. poprzez nauczanie w tamtejszych szkołach, pomoc w zarządzaniu parafiami i diecezjami.

²⁰ Ponadto kan. 784 stanowi „odbicie” doktryny soborowej, w zakresie nauczania na temat misjonarzy, którymi mogą zostać nie tylko osoby duchowne, ale i świeckie, zob. Garcia 1983, 106-108.

Udział wiernych świeckich w misjach *ad gentes* ma różne aspekty i może przybierać wielorakie formy. Biorąc udział w działalności misyjnej, niezależnie od jej formy, powinni oni pamiętać, iż stają się „uczestnikami funkcji Chrystusa-Kapłana, Proroka i Króla” (AG 10); uczestnictwa, które w działalności misyjnej nabiera specyficznego dla tego dzieła charakteru [Kizito 2002, 52; Corecco 1984, 205-206; Pinto 2000, 143-44].

6. REALIZACJA *TRIA MUNERA CHRISTI* W DZIAŁALNOŚCI MISYJNEJ

Tria munera Christi to potrójna misja Chrystusa, z której wynikają trzy podstawowe zadania: nauczania, uświęcania oraz rządzenia. Misja ta jest powierzana w chwili włączenia do wspólnoty Kościoła, czyli w momencie przyjęcia sakramentu chrztu. Jan Paweł II napisał: „oto świeccy otrzymują, w sobie właściwym wymiarze, udział w potrójnym urzędzie Jezusa Chrystusa – kapłańskim, prorockim i królewskim” (ChL 14). Nie jest możliwe, aby każdy wierny posiadał identyczne prawa i obowiązki w powyższym zakresie. Inny zakres praw i obowiązków ma wierny, który przyjął sakrament święceń, inny – który żyje w sakramentalnym związku małżeńskim lub złożył profesję wieczystą w instytucie zakonnym. Różny jest zatem współudział członków wspólnoty Kościoła w Jego nauczaniu, uświęcaniu oraz w rządzeniu Nim [Kizito 2002, 54].

6.1. *Munus docendi*

Odpowiedzialnymi za pełnienie misji nauczycielskiej oraz wykonywanie zadania nauczania, są przede wszystkim ci, którzy poprzez przyjęcie sakramentu święceń, oraz przyjęcie urzędu zostali prezbiterami²¹. Jednak odpowiedzialność ta spoczywa również na każdym, kto został ochrzczony i współtworzy wspólnotę Kościoła. Świeccy „na równi ze wszystkimi wiernymi przez chrzest i bierzmowanie są przeznaczeni przez Boga do apostołstwa” (kan. 225; LG 35). Potrzeba, aby świeccy nieustannie pamiętali o tym, że mają obowiązek nauczania, a po drugie, że mają taki przywilej, z którego

²¹ Congregatio pro Clericis et aliae, *Instructio Ecclesiae de mysterio de quibusdam quaestionibus circa Fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem* (15.08.1997), AAS 89 (1997), s. 852-77; tekst polski w: „Liturgia Sacra. Liturgia. Musica. Ars” 5 (1999), s. 5-28, art. 2 § 1-2.

powinni korzystać realizując *munus docendi* [Dalla Torre 1984, 147-48].

Specyficzną formą uczestnictwa wiernych świeckich w *munus docendi* jest posługa misyjna. Tym bardziej, że ustawodawstwo posoborowe nie widzi już w nich tylko pomocników misyjnych, ale pełnowartościowych misjonarzy (kan. 784). Ponadto, szczególnie w kontekście zaangażowania wiernych świeckich w realizację *munus docendi*, należy przywołać katechistów, którzy „pod przewodnictwem misjonarza zajmują się przekazywaniem nauki ewangelicznej” (kan. 785). Świeccy katechiści wspierają misjonarza, a tym samym przyczyniają się do realizacji misji profetycznej [Kizito 2002, 60]. Na terenach misyjnych nauczanie to daje świeckim wiele możliwości realizowania tej posługi [Dyduch 1985, 132].

Ustawodawca kodeksowy stwierdził: „świeckich można dopuścić do przepowiadania w kościele lub kaplicy, jeśli w określonych okolicznościach domaga się tego konieczność albo gdy to w szczególnych wypadkach zaleca pożytek, zgodnie z przepisami wydanymi przez konferencję episkopatu i z zachowaniem przepisu kan. 767 § 1” (kan. 766). W kan. 767 § 1 ustawodawca zastrzega głoszenie homilii, rozumianej jako integralną część Mszy św., dla kapłana lub diakona. Oznacza to, że świeccy mogą być dopuszczani do przepowiadania Ewangelii za wyjątkiem homilii głoszonej w czasie Mszy św. W razie braku kapłana czy diakona, co niejednokrotnie zdarza się na terenach misyjnych, mogą oni przewodniczyć liturgii słowa w czasie liturgii chrztu, pogrzebu, błogosławienia małżeństwa, czy liturgii godzin. W tych okolicznościach mogą dzielić się własnym świadectwem, komentarzem. Homilię jednak powinien przygotować wcześniej proboszcz, a świecki może ją w czasie wspomnianych obrzędów liturgicznych przeczytać²².

6.2. *Munus sanctificandi*

Misja uświęcania jest jedną z najważniejszych zadań Kościoła, dlatego też świeccy powinni w niej uczestniczyć we właściwy dla siebie sposób. Ogólną zasadę w zakresie uczestnictwa wiernych świeckich w posłudze uświęcania ustawodawca formułuje w kan. 835 § 4: „W zadaniu uświęcania mają swój własny udział również pozostali wierni, uczestnicząc czynnie na swój sposób w celebracjach liturgicznych, zwłaszcza w Eucharystii”. Uczestnictwo wiernych świeckich w posłudze uświęcania ma specyficzny charakter, różny od tego, jaki właściwy jest osobom duchownym (kan. 835 § 1-3).

²² Tamże, art. 3 § 4, 7 § 1-2.

Zgodnie z kan. 230 § 1 świeccy mężczyźni posiadający wiek i przymioty określone dekretem konferencji biskupów, mogą być przyjęci na stałe poprzez przepisany obrzęd liturgiczny do posługi lektora i akolity. Poprzez stałą funkcję lektora rozumie się przede wszystkim czytanie Słowa Bożego i czuwanie nad liturgią słowa. Poprzez stałą posługę akolity rozumie się służbę ołtarza²³, tj. posługiwanie przy sprawowaniu Eucharystii oraz innych czynności liturgicznych, w szczególnych okolicznościach wystawienie Najświętszego Sakramentu (kan. 943), a przede wszystkim udzielanie Komunii św. (kan. 910 § 2).

Oprócz funkcji powierzanych wiernym świeckim na stałe istnieją także funkcje powierzane im czasowo. Kwestię tę ustawodawca reguluje w kan. 230 § 2, w którym stwierdza: „świeccy mogą być czasowo wyznaczeni do pełnienia funkcji lektora w czynnościach liturgicznych, podobnie wszyscy świeccy mogą wykonywać funkcje komentatora, kantora lub inne, zgodnie z przepisami prawa”. Wśród wspomnianych tutaj funkcji na szczególną uwagę zasługuje nadzwyczajny szafarz Komunii św. [Leszczyński 1999, 295-96]. W kan. 230 § 3 ustawodawca przewiduje ponadto możliwość, w której wierni świeccy niebędący na stałe lub czasowo lektorami czy akolitami, z powodu braku tychże, mogą wykonywać „ pewne obowiązki w ich zastępstwie, mianowicie: pełnić posługę słowa, przewodniczyć modlitwom liturgicznym, udzielać chrztu, a także rozdzielać Komunię Świętą, zgodnie z przepisami prawa”²⁴.

Możliwość delegowania świeckich przez biskupa diecezjalnego do asystowania przy zawieraniu małżeństwa gwarantuje kan. 1112 w sytuacji, w której „nie ma kapłanów i diakonów” (kan. 1112 § 1), za zezwoleniem Stolicy Apostolskiej, po wcześniejszym uzyskaniu pozytywnej opinii konferencji biskupów. Wybrany do tego zadania świecki powinien wykazywać się umiejętnością przygotowania nupturientów i właściwie odprawić liturgię zawarcia małżeństwa (kan. 1112 § 2).

²³ Paulus PP. VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae disciplina circa Primam Tonsuram, Ordines Minores et Subdiaconatum in Ecclesia Latina innovatur Ministeria quaedam* (15.08.1972), AAS 64 (1972), s. 529-34; tekst polski w: „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie” 1 (1973), s. 1-5.

²⁴ Podczas Synodu Biskupów w 1974 r. postulowano, aby dopuścić świeckich do pewnych czynności liturgicznych w krajach, w których brakuje świętych szafarzy, czyli głównie na terenach misyjnych, zob. *Notitiae*, nr 99, s. 354-62; tekst polski w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, red. E. Szafrowski, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1967-1983, t. VII, z. 3, nr 14213-14214. Uznano wówczas, iż w takich sytuacjach biskup mógłby upoważnić odpowiednio przygotowanych świeckich, m.in. do bycia szafarzem sakramentu chrztu i Komunii Świętej, oraz do asystowania przy małżeństwach zawartych *coram assistente laico*.

6.3. *Munus regendi*

Ustawodawca w kan. 129 § 1 stanowi: „Do władzy rządzenia, która jest w Kościele z Bożego ustanowienia i nazywana jest również władzą jurysdykcji, zdolni są, zgodnie z przepisami prawa ci, którzy otrzymali święcenia”²⁵. W § 2 dodaje: „W wykonywaniu tej władzy mogą współdziałać wierni świeccy, zgodnie z przepisami prawa”. Możliwość sprawowania urzędów kościelnych przez świeckich wynika ponadto z kan. 228 § 1, zgodnie z którym „odpowiednio przygotowani świeccy są zdolni, by otrzymać od świętych pasterzy te urzędy kościelne i posługi, które wolno im piastować zgodnie z przepisami prawa”.

Zdolność wiernych świeckich do współdziałania we władzy rządzenia opiera się na wspólnym dla wszystkich ochrzczonych udziale w kapłaństwie Jezusa Chrystusa. Nie jest to jednak kapłaństwo hierarchiczne wynikające z przyjętych święceń. Przyjęcie święceń umożliwia sprawowanie pewnych funkcji związanych z *munus regendi*, a ich brak – pełnienie tych funkcji uniemożliwia. Stąd urzędy²⁶ powierzane wiernym świeckim są tymi, których wypełnianie nie wymaga władzy święceń. W realizacji *munus regendi* z duchownymi mogą oni współdziałać na płaszczyźnie prawa administracyjnego, procesowego, karnego. Mogą także pełnić funkcje doradcze i reprezentacyjne [Leszczyński 2000, 325-36].

W zakresie administracyjnym wierny świecki może pełnić funkcję kanclerza kurii (kan. 483 § 2), ekonoma diecezjalnego (kan. 494), notariusza (kan. 483), administratora majątku kościelnego (kan. 1282, 956). Ustawodawca umożliwia lub zobowiązuje świeckich także do pełnienia funkcji konsultacyjnych. Umożliwia uczestnictwo w synodach partykularnych (kan. 443 § 4), synodach diecezjalnych (kan. 463), w wyrażeniu opinii przy nominacji biskupa (kan. 377 § 4) lub proboszcza (kan. 524); zobowiązuje natomiast do uczestnictwa w diecezjalnych (kan. 512 § 1) i parafialnych (kan. 536 § 1, 519) radach duszpasterskich oraz w radzie do spraw ekonomicznych (kan. 492 § 1, 537). Świeccy mogą także pełnić funkcje reprezentacyjne, takie jak reprezentant Stolicy Apostolskiej czy obserwator na fo-

²⁵ Jezus Chrystus udzielił swojej władzy wybranym przez siebie Apostołom i nakazał im, aby władzę tę przekazali tym, których wybiorą na swoich następców, zob. Kizito 2002, 61.

²⁶ Ustawodawca w kan. 145 § 1 stanowi, iż urzędem kościelnym jest taka czynność bądź zajęcie, które w oparciu o prawo kościelne i wykonywane przez czas ciągły, ma na celu osiągnięcie określonego dobra duchowego, zob. Ghirlanda 1981, 409-11; Tenze 1983, 63-66.

rum organizacji międzynarodowych, konferencjach naukowych, czy zjazdach (kan. 363).

W zakresie prawa procesowego świecki może pełnić funkcję sędziego²⁷, notariusza sądowego (kan. 1437), asesora, audytora, pełnomocnika i adwokata kościelnego (kan. 1424, 1428, 1483, 1490), obrońcy węzła małżeńskiego oraz rzecznika sprawiedliwości (kan. 1435), biegłego sądowego (kan. 1574). Może też być wyznaczony przez sędziego do odebrania zeznań stron lub świadków poza siedzibą sądu, jeśli ci odmówią stawienia się w sądzie (kan. 1528).

W zakresie prawa karnego osoba świecka może być wyznaczona przez ordynariusza do przeprowadzenia dochodzenia wstępnego w zakresie poczytalności przestępcy oraz faktów i okoliczności popełnienia przestępstwa (kan. 1717 § 1). Może pełnić funkcję biegłego w procesie karnym administracyjnym (kan. 1718 § 3) oraz członka stałego urzędu lub rady zajmującej się poszukiwaniem rozwiązań w sytuacji zaistnienia sporu między adresatem a autorem aktu administracyjnego (kan. 1733 § 2).

ZAKOŃCZENIE

Misje *ad gentes* to wszystkie działania ewangelizacyjne podejmowane na terenach misyjnych. Skierowane są do osób nieochrzczonych bądź dopiero włączonych do Kościoła, których wiara wymaga pogłębienia i właściwego ukierunkowania. Działania te muszą być podejmowane przez specjalnie przygotowanego do tego osoby – misjonarzy. Mogą nimi być duchowni i świeccy.

Każdy wierny świecki na mocy sakramentu chrztu został powołany do apostołstwa i ewangelizacji. Wiąże się to z prawem i obowiązkiem podjęcia działalności misyjnej. Z powodu różnorodności dróg i powołań członków Ludu Bożego, każdy spełnia to zadanie w inny sposób, powołani zostali jednak do niego wszyscy bez wyjątku. W dzisiejszym świecie zaangażowanie świeckich w działalność misyjną wydaje się wzrastać, co stanowi pozytywny symptom świadomości wiernych w tym zakresie. Znaczna liczba

²⁷ Franciscus PP., *Litterae apostolicae motu proprio datae Mitis Iudex Dominus Iesus* quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformatur (15.08.2015), AAS 107 (2015), s. 958-67; tekst polski w: Franciszek, *List apostolski motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* reformujący kanony Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczące spraw o orzeczenie nieważności małżeństwa (tekst łacińsko-polski), Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, Tarnów 2015, art. 1.

młodych osób podejmuje się działań o charakterze misyjnym poprzez różnego rodzaju wyjazdy na tereny misyjne w ramach wolontariatu, niejednokrotnie z założeniem służby Kościołowi misyjnemu na stałe [Lipiński 2016, 102-12]. Działania te oddają zarówno ducha Soboru Watykańskiego II, jak i ducha KPK/83. Świeccy, którzy podjęli się apostołstwa na terenach misyjnych, po powrocie do kraju często angażują się w działania mające na celu rozbudzenie świadomości misyjnej i misyjnych powołań. Działalność misyjną, polegającą na wolontariacie misyjnym świeckich, prowadzi obecnie wiele instytutów zakonnych, m.in. Międzynarodowy Wolontariat Don Bosco istniejący przy Salezjańskim Ośrodku Misyjnym w Warszawie, czy Wolontariat Misyjny Salvator²⁸.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.
- Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli, Guida per i catechisti. Documento di orientamento in vista della vocazione, della formazione e della promozione dei catechisti nei territori di missione che dipendono dalla Congregazione per l'Evangelizzazione dei popoli, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1993.
- Congregatio pro Clericis et aliae, Instructio Ecclesiae de mysterio, de quibusdam quaestionibus circa Fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem (15.08.1997), AAS 89 (1997), s. 852-77; tekst polski w: „Liturgia Sacra. Liturgia. Musica. Ars” 5 (1999), s. 5-28.
- Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae Mitis Iudex Dominus Iesus quibus canones Codicis Iuris Canonici de Causis ad Matrimonii nullitatem declarandam reformatur (15.08.2015), AAS 107 (2015), s. 958-67; tekst polski w: Franciszek, List apostolski motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus reformujący kanony Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczące spraw o orzeczenie nieważności małżeństwa (tekst łacińsko-polski), Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, Tarnów 2015.
- Ioannes Paulus PP. II, Adhortatio apostolica post-synodalis de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in mundo Christifideles laici (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 393-521.

²⁸ W ramach tego wolontariatu na misje *ad gentes* wyjechała Helena Kmieć, która została zamordowana 24 stycznia 2017 r. na misji w Boliwii, zob. Duszpasterze WMS Wolontariusze Wolontariatu Misyjnego Salvator, *Tragiczne wieści z Boliwii*, <http://wms.sds.pl/news/tragiczne-wiesci-z-boliwii/> [dostęp: 19.03.2017].

- Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor Bonus* (28.06.1988), AAS 80 (1988), s. 841-912; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 217-57.
- Ioannes Paulus PP. II, *Litterae encyclicae de perenni VI mandati missionalis Redemptoris missio* (7.12.1990), AAS 83 (1991), s. 249-340; tekst polski w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2005, s. 511-616.
- Notitiae, nr 99, s. 354-62; tekst polski w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, red. E. Sztafrowski, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1967-1983, t. VII, z. 3, nr 14213-14214.
- Paulus PP. VI, *Adhortatio apostolica ad Episcopos, Sacerdotes et Christifideles totius Catholicae Ecclesiae: de Evangelizatione in mundo huius temporis Evangelii nuntiandi* (8.12.1975), AAS 68 (1976), s. 5-76.
- Paulus PP. VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae disciplina circa Primam Tonsuram, Ordines Minores et Subdiaconatum in Ecclesia Latina innovatur Ministeria quaedam* (15.08.1972), AAS 64 (1972), s. 529-34; tekst polski w: „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie” 1 (1973), s. 1-5.
- Paulus PP. VI, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur* (6.08.1966), AAS 58 (1966), s. 757-87; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 138-55.
- Pius PP. XII, *Allocutio ad eos ac Revmos Pastres Cardinales recenter creatos* (20.02.1946), AAS 38 (1946), s. 141-55.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 104-63.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de activitate missionali Ecclesiae Ad gentes Divinitus* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 947-90; tekst polski w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 433-71.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de apostolatu laicorum Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837-64; tekst polski w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 377-401.

Literatura

- Beyer, Johannes. 1969. “De sacribus humanis fundamentalibus in statuto iuridico christifidelium asumendis.” *Periodica* 58: 29-58.
- Corecco, Eugenio. 1984. “I laici nel nuovo codice di diritto canonico.” *La Scuola Cattolica* 112:194-218.
- Dalla Torre, Giuseppe. 1984. “La collaborazione dei laici alle funzioni sacerdotale, profetica e regale dei ministri sacri.” *Monitor Ecclesiasticus* 109, z. 1-2:141-65.
- Domaszek, Arkadiusz. 2003. „Obowiązki i uprawnienia wszystkich wiernych w zakresie przepowiadania słowa Bożego od Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r.”

- Rozprawa doktorska, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Domaszk, Arkadiusz. 2010. „Nowe horyzonty misji „Ad gentes” normy prawa kanonicznego.” *Prawo Kanoniczne* 53, nr 1-2:21-40.
- Duszpasterze WMS Wolontariusze Wolontariatu Misyjnego Salvator, *Tragiczne wieści z Boliwii*. <http://wms.sds.pl/news/tragiczne-wiesci-z-boliwii/> [dostęp: 19.03.2017].
- Dyduch, Jan. 1985. *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym*. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne.
- Garcia, Martin Juan. 1983. “Los laicos en las Misiones.” *Monitor Ecclesiasticus* 108:101-16.
- Ghirlanda, Gianfranco. 1981. “De potestate iuxta schemata a Commissione Codici Recognoscendo proposta.” *Periodica* 70:401-28.
- Ghirlanda, Gianfranco. 1983. *De obligationibus et iuribus christifidelium laicorum, Adnotationes in Codicem*. Roma: Pontificia Universitas Gregoriana.
- Kizito, Leonard Mukwaya. 2002. *Lay people and tria munera Christi a study from can. 204 § 1 to Instructio Ecclesiae de Mysterio*. Roma: Pontificia Universitas Urbaniana.
- Krukowski, Józef. 2005. „Wierni chrześcijanie.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. II/1: *Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. Józef Krukowski, 15-42. Poznań: Pallottinum.
- Leszczyński, Grzegorz. 1999. „Nadzwyczajny szafarz Komunii świętej.” *Łódzkie Studia Teologiczne* 8:287-98.
- Leszczyński, Grzegorz. 2000. „Uczestnictwo wiernych świeckich w posłudze zarządzania, nauczania i uświęcania Kościoła.” *Łódzkie Studia Teologiczne* 9:325-36.
- Lipiński, Dawid. 2016. „Udział wiernych świeckich w misjach ad gentes po Soborze Watykańskim II w Towarzystwie Świętego Franciszka Salezego.” Praca magisterska, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Pasternak, Ferdynand. 1974a. „Teologiczno-prawne uzasadnienie soborowego ujęcia tolerancji i niedyskryminacji.” *Prawo Kanoniczne* 17, nr 3-4:23-50.
- Pasternak, Ferdynand. 1974b. „Zagadnienie niedyskryminacji w dokumentach Soboru Watykańskiego II.” *Prawo Kanoniczne* 17, nr 1-2:31-61.
- Pinto, Pio Vito. 2000. *Elementi di diritto amministrativo canonico*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Retamal, Fernando. 2002. “Comentario al. can. 781.” W *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, t. III/1, red. Ángel Marzoa, Jorge Miras, and Rafael Rodríguez-Ocaña, 161-63. Pampeluna: EUNSA.
- Sobański, Remigiusz. 1973. „Słowo i sakrament jako czynniki kształtujące prawo kościelne.” *Prawo Kanoniczne* 16, nr 1-2:3-15.
- Sobański, Remigiusz. 1975a. „Inspiracje dla zagadnienia rozwoju wpływającego z pojęcia *communio*.” *Śląskie Studia historyczno-teologiczne* 8:259-69.
- Sobański, Remigiusz. 1975b. „Wprowadzenie do zagadnienia roli prawa w Kościele.” *Prawo Kanoniczne* 18, nr 1-2:3-24.
- Sobański, Remigiusz. 1978a. „Model Kościoła-tajemnicy jako podstawa teorii prawa kościelnego.” *Prawo Kanoniczne* 21, nr 1-2:39-60.
- Sobański, Remigiusz. 1978b. „O teologicznych i socjologicznych przesłankach teorii

prawa kanonicznego." *Analecta Cracoviensia* 10:369-86.
Tejero, Eloy. 2011. „Komentarz do kan. 781 KPK." W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 602. Kraków: Wolters Kluwer Polska.

Udział wiernych świeckich w misjach *ad gentes* według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku

Streszczenie

Udział wiernych świeckich w misjach *ad gentes* wiąże się z nowym spojrzeniem na świeckich, w głównej mierze wypracowanym przez Sobór Watykański II oraz posoborowe nauczanie Magisterium Kościoła. Dostrzeżono i podkreślono, iż cały Kościół jest ze swojej natury misyjny, a zatem każdy, kto do tego Kościoła należy, jest odpowiedzialny za działalność o charakterze misyjnym. Celem artykułu jest przedstawienie roli osób świeckich we wspomnianej wyżej działalności. Uczynione zostanie to poprzez wskazanie i scharakteryzowanie podstawowych praw i obowiązków świeckich w zakresie misji *ad gentes*, zawartych w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r., a także poprzez analizę specyfiki posłannictwa świeckich do apostołstwa i ewangelizacji realizowanego poprzez ich udział w potrójnej misji Chrystusa: Proroka, Kapłana i Króla.

Słowa kluczowe: wierni świeccy; działalność misyjna Kościoła; misje *ad gentes*; apostołstwo

The Participation of the Lay Faithful in *ad gentes* Missions According to the 1983 Code of Canon Law

Summary

The participation of the lay faithful in *ad gentes* missions is connected with a new look at the laity, largely developed by the Second Vatican Council and the post-conciliar teaching of the Magisterium of the Church. They recognized and emphasized that the Church is missionary by its nature, and therefore anyone who due to this Church is responsible for the activities of the mission. The purpose of this paper is to present the role of lay persons in the abovementioned activity. This will be accomplished by identifying and discussing the fundamental rights and duties of the laity in the mission of *ad gentes* contained in the 1983 Code of Canon Law, and by analyzing the specificity of the lay mission to apostolate and evangelization through their participation in the triple mission of Christ: the Prophet, the Priest and the King.

Key words: lay faithful; missionary activity; mission *ad gentes*; apostolate

Information about Author: DAWID LIPIŃSKI, J.C.L. – Ph.D. student, Department of Polish and International Law, Faculty of Canon Law at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw; ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Poland; e-mail: dawid.lipinski.23@gmail.com